

Hermann Schuckmann Andreas Helm

Collegii Theologici Disputatio Sexta, De Libero Arbitrio In Specie Conversionis Gratia

Rostochi[i]: Kilius, 1649

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn73836892X>

Druck Freier Zugang

R. u. Nicol. 1648

Schückmann Hermann
der Forberger Jahr. III.
der Grasse Jahr. IV.
Vet. v. Esden Johannes Jahr. II.
S. Köndt Jahr. V.
A. Hellbus Jahr. VI.

COLLEGII THEOLOGICI
DISPUTATIO SEXTA,

36

DE
LIBERO ARBITRIO

IN SPECIE
CONVERSIONIS GRATIA,

Quam
ADJUVANTE GRATIA
SPIRITUS CHRISTI,

Cum Consensu Amplissimæ Faculta-
tis Theologicæ, in incluta Universitate
Rostochiensis,

P R E S I D E

V I R O

Plurimum Reverendo, Clarissimo atq. Excellentissimo,

D N. HERMANNO SCHUCK-

MANNO, SS. Theol. Doctore & Professore

Publico Celeberrimo, Præceptore & Promotore,

suo omni honoris cultu prosequendo,

Publicè in Auditorio Majori, die 27. Januarij

Examinandam proponit,

ANDREAS Helmig, Guben-Lusatus.

ROSTOCHI,

Typi NICOLAI KILLII, Acad. Typogr. Anno 1649.

V I R O.

Amplissimo, Consultissimo & Clarissimo,
DN. D. HENRICO SCHUCK-
MANNO, Jureconsulto Excellentissimo, in
Academiâ Rostoch. Codicis Professori Celeberrimo,
ac Ducalis Consistorii Assessori Dignissimo, seni-
liq; ætate Gravissimo, Fautori & studiorum
suorum Promotori Magno.

UT ET

Humanitate, Prudentiâq; Clarissimis

V I R I S,

DN. HENRICO BODENBURGIO,
N. P. C. ac Rever. Capit. Hamburg. Came-
rario, Fautori & Hospiti olim suo
liberatissimo.

DN. FRIDERICO ELNBERGERO,
N. P. C. Fautori itidem & amico suo
singulariter colendo,

*Debita observantia & grati animi
tessellam, Disputat. hanc
Theologicam*

Dedicat & offert

Andreas Helmß/ SS. Th. Stud.

Liber es & non es. DOMINO super omnia summo
Obsequium debes; quo cecidisse nefas.
Quod vis, quodq; potes, dat GRATIA sola, *reverti*,
Sed non constringit Gratia velle tuum.

*M. Dn. Respondenti perpetuam in
Deo libertatem & felicitatem precatur*

PRÆSES.

Qui nihilum virtute tua. (tam perditâ res est!)
Omnia, te Christo perficiente, potes.

Contra vires naturæ disputanti
Dn, Respondenti fausta quævis precatur

Joachimus Lütkehan, D. & P.

Præstantissimo ac Eruditissimo

DN, ANDRÆ HELMIO, SS. Th. studiosissimo
Gubenâ Lusato

Sit quamvis amplum sibi Virtus ipse Theatrum,
Ipsa sui merces, nullius & indiga laudis:
Quam non incilant scurræ maledictæ tagacis,
In jugulum reditura suum. Tamen illa videri,
Laudari tamen illa cupit. Calcaria subdunt
Orchestra plausus, & ovanti fata favore
Jubila, lætantisquæ juvant præconia scenæ.
Quam nunc in Reseo Virtus generosa Theatro
Ipsa parat Tibi, Pierios cûi dulcis in ocreis
Scandere cura fuit, gressus monstrante Minervâ.
Nunc saltanda Rhodos, nunc fabula restat agenda;
Nunc, nunc, Præclaro SCHUCKMANNO Præsîde fretus
Adstantum famâ clamaberis ore disertus,
Et partum decus ingenio sine morte vigeat;
Nosquæ Tuæ doctæ Virtuti spontè faventes,
Comicon, hisce tuis: Nunc PLAUDITE, dicimus ausis,

Monimentum hoc favoris extruxit

LAUR: BODOCK, E. P. P.

Non

Non per naturæ vires jam scandimus æstra,
Sed solo ductu Flaminis ætherei,
Hoc thesibus tersis doctæ defendis, Amice;
Sit felix omen. Gratulor huius studiū.

Eximio Dn. Responsuro amico suo

sincere amando paucula hæcce deprop.

Henr. Mylius, Rod.

Quid sit in humanâ liberrima carne voluntas
Ponit in examen doctæ Vir arbitrii.
Quid sit adamigeno lapsu corrupta voluntas,
Quidquid & à vitæ sit renovata malo,
Libera libertum maneat te gloria cæli,
Sic quoq; libertas te manet ingenii.

Daniel Vogel/LL. Stud.

Liberum DEUS arbitrum suarum
Rerum, quomodo quemq; iussit esse,
Ipsa hæc pagina latius docebit:
Hæc quisquis vigili manu revolves,
Non sententia te dolosa fallet,
Non te decipiet dolosus error,
Sed verax eris arbiter tuarum
Rerum, & iudicium tuum valebit.
Tu verò juvenis probatoris
Indolis, Tibi gratulamur HELMI,
Qui non exiguum tuis lacertis
Onus, materia hæcce luculenta
Imponis, catulus velut Parente
Ac Avo generosiore natus,
Despectat lepores ferasq; parvas,
Ac descendere montibus leonem,
Nec Aprum Calydonio minorem
Optat; Sic quoq; tu tuam juventam
Hoc me hercle satis gravilabore
Exerces. Igitur quod evenire
Optimè velit Imperator ille
Liberi arbitrii juvet precamur.

Frid. Roth, Camov. Siles.

DE LIBERO ARBITRIO, in specie
CONVERSIONIS GRATIA.

§. I.

*L*iberum arbitrium respectum habet par- Resp.
tim ad antecedentia, Hominem nempe considera- ANDREA
tum 1. ut sic, 2. ut integrum, 3. ut corruptum; par- HELMIO
tim ad consequentia, videlicet restorationem, in- Guben-
conversione & immutatione hominis. *Vocabula*, Lufato.
quibus describitur in sacris, præcipua sunt אֱלֹהִים
& נֶרֶב, quorum illud desiderium, hoc motum spontaneum subinfert
(hinc לְבֹרֵךְ לְבֹרֵךְ Exod. 35. v. 5, 21. & נֶרֶב לְבֹרֵךְ Spiritus spontaneus
Psal. 51. v. 14.) Priori in N. T. respondent θέλημα ἰδίων, ἐλθέτω, ἐξουσίαν ἔχειν
ἐν τοῖς ἰδίοις θελήματι &c. 1. Cor. 7. 37. 6. 9. vers. 4. 5.
6. 10. v. 29. Posteriori ἐκὼν, ἐκείνων, ἐκείνως &c. 1. Cor. 9. 17. Philem. v. 14.
Ebr. 10. 26. 1. Pet. 5. v. 2. Utrique opponitur ἀνάγκη, dictū locū. Secundum
rem supponit liberum arbitrium in naturā intellectuāli (in specie animā
rationali) pro facultate judicandi & eligendi; quomodo duo involvit,
judicium, quod intellectus, & electionem, quæ voluntatis propriè est;
in hac (non in illo) finaliter terminatur, & huic strictè sumpta libertas
tribuitur; Notamus autem per liberum arbitrium actum, tum po-
tentiam judicandi & eligendi, juxta cum viribus ad utrumq; requisitis,
quæ potissimum h. l. in considerationem veniunt.

§. 2. Libertas arbitrii vel summa est & independens; vel dependens
ex virtute creatricæ & conservatricæ, illa non tantum necessitati coactionis
& determinationis ab alio, sed & dominio, directioni, superioritati
opponitur, & solius DEI est, quo nemo superior. Hæc supremæ potesta-
ti, dominatrici & directrici subordinatur, estq; creaturarum intellectuā-
lium, quæ DEO Creatori ac Domino nunquam non, tam in hoc quàm
futuro seculo, sive volentes sive nolentes subsunt. Hinc ad Q. An DEO
competat liberum arbitrium? R. competit ipsi libertas voluntatis citrà
imperfectionem, in gradu eminentissimo.

§. 3. Liberum arbitrium quod creaturis tribuitur, pro opposito habet
1. *Necessitatem* partim coactionis, pendentis à principio violento ad
unum præcisè eligendum necessario impellente, cogente; partim de-
termi-

F

terminationis ab alio, non quidem per modum coactionis, sed motus alicuius proximè ac ultimò voluntatem determinantis ad hoc, ut necessariò non liberè agat, & sic eidem indifferentiam suam ad actus non relinquens. 2. *Servitutem*, cui & ipsi necessitas inest. Servitus autem, vel bona est, vel mala, illa rectissimè consistit cum libertate arbitrii, estq; beatorum Angelorum & hominum renatorum ac glorificatorum, Deo indefinenter servientium. *Dan. 7. v. 10. 1. Thes. 1. 9. Luc. 1. 74. 75. Apoc. 7. 15.* Hæc pendet à regno peccati & mortis, quod ipsum, arbitrii corrupti, viribus spoliati, ejusq; conditionis servilis causa est. Huic opponitur liberatio facta per Christum, quæ & affert libertatem veram ab omnium peccati tum mortis miseriâ. *Joh. 8. 32, 33, 34, 35, 36. Rom. 8. 21, 23. & confert Spiritum S. qui omnis spontanei motus & virium novarum in homine regenito per fidem fons est. Rom. 8. 14, 15 16.*

S. 4. *Controvertitur hlo I. de necessitate coactionis, & Q. An hæc cadat in voluntatem?* Quod negatur. Implicat enim contradictionem, & naturam voluntatis invertit, (non obstante, quod coacta voluntas etiam voluntas dicatur, sed consentiens tû à posteriori est) adde, quod libertas à coactione communem habeat homo cum ductu brutorum naturali. II. Certamè est de determinatione voluntatis ab alio, cui opponitur, quæ strictè vocatur, libertas à necessitate, & Q. *An detur necessitas superior ineluctabilis, proveniens ex dispositione divinâ, quæ ita determinet voluntatem. ad unum præcisè volendum, ut ipsa liberè velle desinat?* Assertio I. Ad constituendam veram arbitrii libertatem, non sufficit liberum esse à coactione, sed requiritur, ut voluntas, etiam potenter mota & inclinata, adhuc libere non necessariò hoc vel illud sive appetat sive respuat; nam & eligendi libertate præcisâ, utut huic vis coactiva desit, libertas voluntati adimitur. II. Necessitas inevitabilis, quam oriri dicunt ex absoluta præscientiâ, providentiâ, gubernatione & omnipotente motione divinâ, non potest consistere cum libertate arbitrii, homini à Deo concreatâ, eâq; vel integrâ, vel post lapsum in mortalitate relictâ, vel deniq; in futuro seculo gloriosâ. *R. Atio*, quia 1. contradictorium est, velle aliquid necessariò, & ita velle, ut aliter esse possit. 2. Libertas propriè sic dicta in indifferentiâ consistit, quâ positis omnibus ad agendum necessariis, actio adhuc suspendi potest: Estq; hæc intrinseca, inseparabilis, reciproca, naturalis animæ rationalis facultas & voluntatis proprietas. 3. mutabilis hominum voluntas causa est contingentiz: at hæc non adimenda actionibus humanis; vid. *Disp. 3. de Provid.* 4. posita necessitate inevi-

inevitabili ex cooperatione divinâ, foret Deus peccatorum, malorumq; omnium causa, sed hoc asserere, blasphemum, *vid. Disp. s. 1. multa sunt, quæ fieri Deus non vult, & quomodo non vult. Jes. 5. v. 3, 4. Prov. 1. 24. Matth. 23. 37. Luc. 7. 30.* Obijciunt 1. Deum movere, vertere hominum corda, quò velit. *v. g. 1. Sam. 10. v. 26. Prov. 21. 1.* R. motio Dei interna, consistens in persuasione efficaci, indifferentiam voluntati non præscindit, ipsaq; actio nō ex motionis divinæ inevitabili vehementiâ, sed flexâ potenter in obsequium voluntate provenit. 2. Homines esse in manu (potestate) Dei, sicut materia vel instrumentum in manu artificis, *Rom. 9. 20, 21. Jes. 10. 15.* R. Comparatur homo cum luto, securi (item rivo aquarum. *Prov. 21. 1.*) in resp. ad virtutem formatricem, operatricem, dominatricem, directricem divinam. III. Controvertitur de necessitate servitutis, & Q. *An posito post lapsum peccati & mortu dominio, salvari queat voluntati libertas?* R. Servitus ista & sic concupiscentiæ, arbitrium hominis corrumpit, infirmat, captivat, usum ejus impedit, sed libertatem omnem internam, voluntati naturalem, non tollit, unde qui peccat, ex propriis peccat, *vid Joh. 8. 44.*

§. 5. Distinctè consideratur liberum hominis arbitr. in statu integritatis & consummationis, corruptionis & restaurationis. In *Integritate* fuit arbitrium 1. Indifferens (quæ ratio libertatis est) ad comedendum v. g. de arbore vetitâ & abstinendum. 2. in se bonum, idq; animæ humanæ concreatum, & ad rectum usum (qui in obsequio consistit) à Deo ordinatum, nec non viribus ad hoc necessariis perfectè instructum: sed & 3. mutari, h. e. inclinari ad malum potuit, teste eventus; & hinc 4. abusu mutatum, & statim hoc ipso corruptum est. *Gen. 3.* In statu *Gloria (Consummationis)* arbitrium electorum, nullis erit obnoxium, passionibus, ob confirmationem in bono & præsentiam Dei, qui omnia in omnibus. Hic Q. *An confirmatio in bono stare queat cum indifferentiâ?* R. Eò præstantior libertas est, quò propius ad Deum accedit; Sic liberior multò, qui à servitute peccati actu simul & potentiâ, quàm qui actu tantum & ne quidem actu liber est. *Rom. 8. 21. 23.* Obijcis: beatos necessariò velle bonum. R. non omnis necessitas, nec quæ obedientiæ est, libertatem tollit. Ita fideles glorificati, (sicut & Angeli sancti) seipso non nisi ad bonum, necessariò & simul liberè determinant. *vid. S. 2.*

§. 6. *Homo corruptus restaurandus* consideratur tripliciter, antè, in & post conversionem. Antè conversionem arbitr. hominis irrogeniti respectum habet ad res vel merè naturales, civiles, morales; vel sacras ex-

ternas, vel deniq; internas, spirituales. I. *Naturalia, civilia, moralia*, ees
 lumini naturæ, & potentiæ ejusdem subiecta, sine speciali gratiæ auxi-
 lio, non modò cognoscere, percipere, judicare, sed & agere, obire, effi-
 cere, situm est in potestate vel ἐξουσία (h. e. non tantùm in libertate, sed
 & viribus) hominis animalis. *Rom. 1. 19. seqq. in spec. 32. c. 2. 14, 15.* adde
 exempla gentilium. Sed & hîc noranda arbitrii humani debilitas,
 corruptio, captivitas, cum plurimis conjuncta obstaculis. II. *De actio-
 nib. sacræ externis*, Assertio I. Penes hominem, etiam non renatum est, le-
 gere verbum, & non legere, audire auditu externo & non audire; adde
 & studium discendi ad concipiendam fidem historicam, & de hac ipsâ
 differendi. Pro exemplo est Herodes. *Mat. 6. 20. Felix. Act. 24. v. 24, 25, & c.*
 sed, 2. auditus hic externus, utut medium sit ad auditum internum & fi-
 dem generandam. *Rom. 10.* à se tamen quatenus in exterioribus tantùm
 occupatur, conversionem non efficit, quin renato, & eis, qui non renas-
 cuntur, communis est, teste experienciâ. III. *Ad internas v. & spiritua-
 les actiones*, quæ conversionem & fidem directè concernunt, homo ir-
 regenitus nullas ex naturâ vires habet; quod adeò verum est, ut nec in
 ipso conversionis actu, ad eam inchoandam, procurandam, promoven-
 dam, efficiendam, quicquam conferre valeat. De quo nunc in specie.

§. 7. CONVERSIO hominis describitur in sacris per vocabula
 ὑποστρέφειν & c. & consistit in Reversione peccatoris à peccato ad
 Deum, à quo aversus erat. Terminus reversionis à quo, sunt vanitates,
 tenebræ, via carnis, mundus, potestas Sarranæ, regimen peccati & mortis.
Ad quem, lux, veritas, libertas, vita, uno verbo Deus vivus. *Act. 14. v. 15. c. 26.
 18, 20. 1. Petr. 2. 25. Jer. 3. 14, 22, c. 18. 11. & passim in Prophetis.* Observa-
 mus hîc I. Causam efficient. principalem, quæ est non nisi unus verus
 Deus. *Jer. 31. 18.* (ubi Ecclesia reducenda repræsentat quamlibet ani-
 mam convertendam) Hinc conversio opus solius Dei est. *Eph. 1. 11. 19, 20.*
 (huic opponitur operatio Diaboli in filiis incredulitatis. *c. 2. 2.*) Sic λόγος
 dat ἐξουσίαν fieri filios Dei *Joh. 1. 12.* In specie tribuitur opus conversio-
 nis & regenerationis Spiritui S. *2. Cor. 3. v. 16. 17. 18.* II. Medium, verbum
 Dei, III. Finem, remissionem peccatorum & salutem *Act. 26. v. 18.* IV.
 Subiectum convertendum, quod est Homo irregenitus, in specie *Cor.*
 includens omnes animæ potentias. Hic notetur. 1. conversionem peragi
 & terminari in homine, præviâ luctâ. 2. non fieri sine actione vel motu
 mentis & voluntatis, h. e. non fieri non cogitante, judicante, assentien-
 te in-

te intellectu; volente, expetente voluntate. His enim quiescentibus & otiosis, nec lucta, nec operatio locum habet. 3. id quod intellectum cogitare, judicare, assentiri, voluntatem desiderare, & sic animam rationalem intelligere & velle summum bonum facit (de hoc enim contrahitur) à naturalibus animæ potentiis non est. Et hoc respectu voluntas 4. in conversione hominis merè se habet passivè, & dicitur trunco similis, quin & deterior eodem ob resistantiam. V. Vires, quæ hic nullæ sunt naturæ, omnes solius gratiæ. VI. Processum s. modum in convertendo, qui & uno momento & absq; lucta intercedente non absolvitur. Hinc gradus conversionis distincti, qui sunt. 1. auditus verbi exterior, etiam cum attentione quâdam conjunctus, quem esse in potestate, & arbitrio hominis, s. ad admittendum s. respuendum externæ prædicationis gratiam, docuimus §. 5. 2. cognoscere & intelligere ea, quæ Spiritus Dei sunt. Hic aperire Cor, Domini est, Act. 16. v. 14. homo nullas vires ex se habet; sed libertatem solum vel contempnendi verbum, torpore, mundanâ sapientiâ, concupiscentiis & curis huius seculi, veluti spiritus implicitus Act. 26 v. 24. vel admittendi considerationem ulteriorem, quam urgere non desinit Dei Spiritus. 3. Assentiri vel accipere verbum salutis, ut verbum Dei. Et hæc vires consentiendi non sunt hominis, sed conceduntur eidem à gratiâ, vi quarum consentire homo potest, siue statim s. morâ aliquâ interjectâ; potest idem & non assentiri, alienis nempe imaginationibus distractus & sic non utens collatâ potentiâ, Act. 24. vers. 25. (4.) Eligere bonum à Spiritu S. demonstratum. Et hic acuitur lucta. Datur compunctio cordis, dantur & motus indefinenter propositum urgentes, & hi non nisi à Spiritu Sancto proveniunt. Occurrit quoque ob adhaerentem carnem dubitatio vel pugna mentis & voluntatis, an velit se subicere Christo, & mundo nuncium mittere, nec ne? Hic potestatem homo habet ex ipsâ gratiâ rectè utendi motibus spiritualibus, & sic porro apprehendendi Christum, lucem veram; habet tamen & libertatem ad suppressendum & extinguendum scintillas spiritus DEI, adeoq; amorem tenebrarum, vi corruptæ naturæ, amoris lucis præferendum. Quod si superat dubitationis difficultatem, virtute spiritus, cui soli hanc victoriam debemus; jam convertitur homo, & sic sanctificatus accipit ab inhabitante spiritu vires sufficientes, tum ad proficiendum in sanctificatione, quæ suos quoq; gradus admittit, tum futuris etiam tentationibus efficaciter resistere.

stendum. Conversionem excipit. 1. propositum permanendi apud Christum, eumq; non alium, sequendi. Et hoc ipsum quoq; non est, nisi à gratiâ concessâ. Potest tamen & conversus, omisâ circumspectiōe debitâ, resilire à Christo ad mundum. Ex his nota. 1. non securâ & otiosâ voluntate expectari debere, donec conversio absolvatur sine nostro motu, 2. Hominem quoad singulos gradus recensitos reniti posse Deo s. non admittere gratiam. Et tum si reluctatur in primo (gratiâ prædicationi,) aditum ad secundum; si in secundo (virtuti illuminatrici) ad tertium; si in tertio (gratiâ moventi) ad quartum; si in quarto (eidem efficaciter suadenti, urgenti, vires conferenti) ad conversionem, ipsam, sibi ex propriis præcludit; si deniq; in quinto, ad pristinum iræ statum relabitur, & operanti denuò Spiritui S. contumaciter resistens, tandem induratur.

S. 8. Certamen hic est, de viribus naturæ & gratiæ in conversione, ubi duo vitandi scopuli, videl. ne & necessitetur voluntas, nec gratia sola conversionis causa negetur. Hinc Q. 1. *An detur in conversione gratia irresistibilis, b. e. An gratia DEI ita hominem determinet, ut huic resistere nequeat, sed necessariò, non liberè convertatur, nec possit non converti?* Quod negamus, & probamus I. à naturâ & conditione voluntatis intimâ, cum quâ non subsistit gratia irresistibilis vid. S. 4. 2. à tot divinis dehortationibus hominem, à resistendo avocantibus. v. g. Ps. 95. 8. Ebr. 3. 7, 8, itemq; querelis, accusationib. &c. quæ frustra in verbo fierent, si resistere homo non posset, 3. quia inevitabilis gratia infert decretum absolutum, & Deum damnationis causam facit, ceu qui virtutem his, qui non convertuntur, fat efficacem negaret. 4. ab exemplis, v. g. Act. 7. 51. & experienciâ communi, quæ testatur, operationem divinam ab hoc admitti, ab illo rejici. Jam æqualem gratiam omnibus, quib. verbum prædicatur, offerri ac destinari, & sic Deum damnationis causam non esse, demonstrabitur cum Deo, in loco de Prædestinat.

S. 9. II. Q. *An opus Conversionis, vel id, quod hominem facit intelligere & velle bonum spirituale, sit natura & gratia simul, an gratia solius?* Prius Synergistæ, pòsterius nos affirmamus. Assert. I. homo irreginitus ad sui conversionem nullas ex naturâ vires habet. Probatur 1. ex manifestis script. dictis v. gr. I. Cor. 2. 14. ubi regenite opponitur homo animalis, & huic denegatur facultas percipiendi & conseq. appetendi ea, quæ sunt Spiritus DEI, (huc refer loca omnia, quæ intellectui humano post

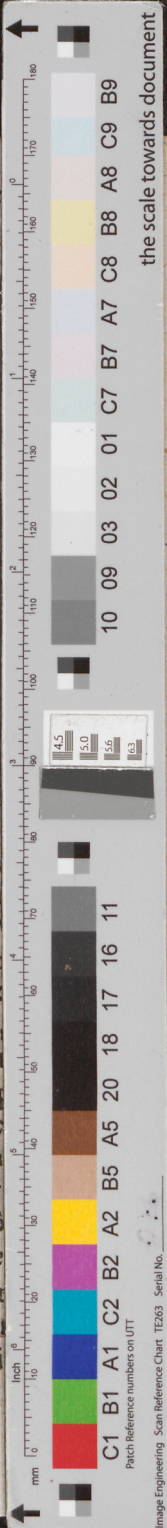
post lapsum non modò tenebras ignorantiae, sed & cæcitatem assignant) conjunge cum his *Eph. 2. v. 1.* ubi mors dicit privationē vitæ & facultatum spiritualium. *Objec.* Vires sub vitâ naturali sopitas esse, easq; resuscitari à DEO in conversione. R. urgemus meritò similitudinem tum mortis corporalis, omnem homini facultatem revertendi ad vitam adimentis, tum oppositæ eidem vivificationis, ad quam nova & naturam excedens potentia requiritur. II. Assert. Omnes in conversione vires tam in secundo & tertio, quàm quarto & quinto gradu solius divinae gratiæ sunt. Probatur 1. ex testimoniis divinis, quæ in oppositione naturæ, Deum ejusq; gratiam, unicam illuminationis & regenerationis causam constituunt, veluti 2. *Cor. 3. v. 5.* ubi omnis potentia naturalis ad faciendum alios, vivam Christi Epistolam, homini præscinditur, eò quod ipse *ἡγεμόν* (idoneitatem puta activam) ne cogitandi quidem nedum efficiendi bonum ex se, sed omnem ex DEO habeat *vid. nexus inter v. 5 & 6.* & observetur h. l. tum *ἡμεῖς*, & in hac partim determinatio: ex nobis IPSIS, partim reduplicatio notabilis, TAN QUAM ex nobis ipsis; tum *θεός*; *ἡγεμόν* nostra ex DEO est. Adde *Ezech. 36.* ubi & auferre nativam cordis duritiem, & novum cor dare, vel quod idem est regenerando creare (*conf. Ps. 51. v. 12.*) DEUS ipse sibi emphaticè tribuit *vid. v. 22 & expend. connexio.* Huc refer loca, quæ agunt de creatione novâ spirituali, considerata inter hanc & primam analogiâ, de qua *Disput. 3.* 2. ab usu scripturæ, quæ invitans ad pœnitentiam & c. verbis ut plurimū passivis vel intransitivis utitur. v. g. *Jer. 3. Jos. 60. v. 1. Ps. 2. 10. Eph. 5. 14. Job. 5. 8. 2. Cor. 5. 20.* Ubi nota: Propositiones in his & similibus locis non tam esse præcepta, quàm vocationes & invitationes Evangelicas, indicantes non quid homo possit ex natura, sed quid futurum, si gratiæ se permittat. 3. Ab experientiâ & conscientiâ verè conversorum. Hi advertentes in semetipsis jam regenitis, repugnantiam carnis adversus Spiritū, deq; eadem ex *Rom. 7. 18. 19. 24. & c.* conquerentes, non possunt non negare omnes naturæ vires, & gratiam revereri, ut unicum conversionis principium præveniens, operans, perficiens. Objicitur. Si omnibus una & eadem gratia exhibetur, & verò ab illo repudiatur, ab hoc admittitur, Q. undenam magis sit *τὸ admittere* quàm *rejicere*? R. ex suprâ dictis. 1. voluntas non est planè otiosa, nec sine motu omni: 2. Habet homo non nisi ex gratiâ, quod cognoscere & velle bonum possit. 3. non conficitur opus conversionis in unico individuo puncto,

puncto, sed luctam præsupponit, & gradus admittit. 4. in singulis gradibus voluntari libertas, quæ in indifferentiâ consistit, per gratiam non adimitur, sed in admittente perficitur.

§. 10. *Post Conversionem* liberata jam à servitute peccati voluntas cooperatur Spiritui S. Vires autem quæ & hîc requiruntur, itidem non à naturâ, sed à gratiâ concessas habet. Probat ex *Phil. 2. 12, 13.* ubi jubemur operari salutem cû tremore, & sic nobis ipsis non fidere, neq; ad nostras vires respicere; Ratio, quia Deus in nobis operatur & velle & perficere. adde *Ps. 119. 36.* & omnia loca, quibus tam initiû quàm consummatio salutis nostræ DEO in solidû vendicatur. Sed Controversia hîc est de gratiâ amissâ & Q. *Quomodo relapsus in pristinum iræ statum ad sui conversionem se habeat?* & Diversitatem quandem agnoscimus inter hunc, quatenus adhuc retinet notitiam, & confessionem fidei, & inter nondum re-genitum, qui nunquam eam habuit. Sed vires ex naturâ non min⁹ huic, quàm illi negamus, ipsumq; reditum ad amissam gratiam novæ Spiritui S. operationi in solidum adscribimus.

§. 11. Imago conversionis respectu initij, medij & finis, totiusq; adeo Christianismi, offert se inter alia in historiâ Magorum, *Matth. 2.* ubi præsupponendum certum aliquod verbum sive ex literis auditivè exteriori conceptum, sive intrinsecus divino quodam oraculo, veluti admonitione in somnio (*de quâ vide vers. 12.*) inspiratum. Cum hoc conjungitur apparitio stellæ miraculosæ visibilis. Utriq; attendunt Magi. Sed quod intelligunt, natum esse in Judæâ Regem, cujus sit proprium sidus illud, & cui divinus debeat cultus; facit internæ illuminationis gratia. Quæ & ipsa tum intellectum eorum ad assentiendum lumini monstrato, tum voluntatem ad desiderandum divini Regis favorem, efficaciter movet; & sic convertuntur à vanitate ad Deum. In conversionis eadem gratiâ propositum gignit, apprehensum fide Regem ipso opere honorandi. Hinc iter ex oriente in Hierosolymam: Ibi, quæ occurrunt, obstacula vincit concessa divinitus grātia. Huic vicissim pro confirmatione accedit stella in oriente visa; eaq; domum ostendente, inveniunt, quem quærunt, quodq; intendebant, spontaneo spiritu exequuntur, & à Deo commonefacti aliâ incedunt viâ, priori relictâ. Ità totus hic ductus soli gratiæ debetur. Hæc applicata, doctrinam de viribus gratiæ in universo Christianismo non parum illustrent. Breviter, Gratia tribuendum, quod agnoscimus, quærimus, invenimus, reveremur Christum. Gratia, quod mundo exivimus. Gratia, quod ambulamus in novitate vitæ, nec eò regredimur, undè digressi sumus.

post lapsum non modò tenebras ignorantiae, sed & cognant) conjunge cum his *Eph. 2. v. 1.* ubi mors dicit privationem cultatum spiritualium. *Objec.* Vires sub vità naturali soprefuscitari à DEO in conversione. & urgemus meritò tùm mortis corporalis, omnem homini facultatem revertadimentis, tùm oppositæ eidem vivificationis, ad quam ram excedens potentia requiritur. II. Assert. Omnes in cores tam in secundo & tertio, quàm quarto & quinto gradus gratiæ sunt. Probat. I. ex testimoniis divinis, quæ in natura, Deum ejusq; gratiam, unicam illuminationis & re causam constituunt, veluti *2. Cor. 3. v. 5.* ubi omnis potestas ad faciendum alios, vivam Christi Epistolam, homini præ quod ipse *ἡγεμονία* (idoneitatem puta activam) ne cogit nedum efficiendi bonum ex se, sed omnem ex DEO habet *inter v. 5. & 6.* & observetur h. l. tum *ἡμεῖς*, & in hac partitio: ex nobis IPSIS, partim reduplicatio notabilis, T ex nobis ipsis; tùm *θεός*; *ἡγεμονία nostra ex DEO est.* A 28. ubi & auferre nativam cordis duritiem, & novum cor idem est regenerandò creare (*conf. Ps. 51. v. 12.*) DEUS ipse tribuit *vid. v. 22 & expend. connexio.* Huc refer loca, quæ actione novà spirituali, consideratà inter hanc & primam quæ *Disput. 3. 2.* ab usu scripturæ, quæ invitans ad poenitentis ut plurimū passivis vel intransitivis utitur. v. g. *Jer. 3. Jer. 10. Eph. 5. 14. Job. 5. 8. 2. Cor. 5. 20.* Ubi nota: Propositiones similibus locis non tam esse præcepta, quàm vocationes & Evangelicas, indicantes non quid homo possit ex natura turum, si gratiæ se permittat. 3. Ab experientiâ & conscientia verforum. Hi advertentes in semetipsis jam regenitis, re carnis adversus Spiritū, deq; eadem ex *Rom. 7. 18. 19. 24.* & tes, non possunt non negare omnes naturæ vires, & gratia unicum conversionis principium præveniens, operans, per citur. Si omnibus una & eadem gratia exhibetur, & verò diatur, ab hoc admittitur, Q. *undenam magis sit tò admittere?* & ex suprà dictis. 1. voluntas non est planè otiosa, t omni: 2. *Habet homo non nisi ex gratiâ, quod cognoscendum possit.* 3. non conficitur opus conversionis in uni

the scale towards document